

Årsrapport fra programsensor

Knut G. Nustad, Universitetet i Oslo

Bachelor- og masterprogrammet ved Institutt for Sosialantropologi, Universitetet i Bergen

Oslo, januar 2014

Oppnevnt for perioden våren 2014 til og med høsten 2017. Rapporteringsfrist 1 februar 2015.

Første rapport, for studieåret 2014 (vår 2014 og høst 2014)

Grunnlaget for rapporten

I forbindelse med arbeidet med denne rapporten har jeg besøkt Institutt for Sosialantropologi 5. og 6. februar 2014, 26. september 2014, og 4. og 5. november 2014. Jeg har deltatt på forelesning i Sant 215 med professor Kathinka Frøystad, på forelesning i Sant 100 med førsteamanuensis Eldar Bråten og stipendiat Halvar Andreassen Kjærre, samt på påfølgende informasjonsmøte om videre løp ledet av førstekonsulent Wenche Iversen.

Jeg har hatt møter med førsteamanuensis Elder Bråten, leder for utdanningsutvalget og førsteamanuensis Cecilie Ødegaard, leder for bachelorprogrammet og ny leder av utdanningsutvalget, førsteamanuensis Tone Bringa, ansvarlig for masterprogrammet, fungerende instituttbestyrer Anne Karen Bjelland og instituttbestyrer professor Ståle Knudsen, og professor Olaf Smedal.

I tillegg har jeg møtt førstekonsulent Wenche Iversen, førstekonsulent Maria Holme Lidal, og seniorkonsulent Anne-Kathrin Thomassen samt snakket med Nina B Dahl som jobber med rekruteringsprosjektet.

Jeg har møtt fagutvalget ved to ulike anledninger, og også hatt møter med bachelor og masterstudenter som ikke har vært del av fagutvalg.

Jeg har også mottatt offentlig tilgjengelige dokument, eksamensoversikt, og statistikk på søkning og opptak til programmene.

Etter samtaler med instituttet i september ble jeg bedt om å se særlig på rekruttering og på innpassingen av sant 215 i studieløpet på bachelor. Da sant 215 neste gang blir gitt vår 2015 vil jeg komme tilbake til dette i neste rapport og fokusere på rekruttering her. Da dette er min første rapport begynner jeg med en kort gjennomgang av programmet.

Bachelorprogrammet

Etter en omfattende reform i 2008/2009 fremstår bachelorprogrammet svært ryddig og oversiktlig. Hvert semester undervises to emner sekvensielt (bortsett fra første semester), slikt at ett 15 poengs emne avsluttes før det neste fortsetter. Et slik opplegg gir i utgangspunktet mindre fleksibilitet enn en tradisjonell oppbygging med flere alternativ, men jeg har utelukkende hørt lovord fra studentene om denne ordningen. Rekkefølgen på kurs er som følger:

1. semester

Sant 100 (10 sp) *Invitasjon til sosialantropologi*. Kurset gir en bred og fyldig innføring i sosialantropologi og har også en feltarbeidskomponent, som skal gi studentene en innføring i antropologisk metode, samt hvordan antropologisk kunnskap formidles gjennom blant annet monografier og film. Studentene jeg snakket med, både i fagutvalget og ellers, var svært begeistret for dette emnet. Jeg deltok på en avslutningsforelesning med Elder Bråten og Halvar Andreassen Kjærre hvor de svarte på spørsmål fra kurset som studentene hadde sendt inn på forhånd. Dette fungerte svært bra og er en forbilledlig måte å skape dialog med studentene på. Vurderingsformen er bestått obligatorisk oppgave og en 6 timers skoleeksamen.

2. semester

Sant 102 (15 sp) *Sosialt liv i globalt perspektiv*. Kurset tar for seg sosial organisering og praksiser, og inkluderer en innføring i det antropologiske studiet av slektskap og kjønn. Pensum gir en bred og oppdatert innføring i feltet. Kurset oppleves som noe krevende av studentene. Særlig én gruppe studenter opplevde overgangen fra sant 100 til 102 som stor. Men denne gruppen sa samtidig at de hadde lært mye av kurset og var fornøyd i ettertid. Neste kull opplevde ikke kurset på samme måte, noe som også reflekteres i de svært gode tilbakemeldingene i emnerapporten fra vår 2014. Noe av forklaringen kan ha vært tiltak med skrivetrening, som første kull etterlyste. Vurderingsformen er bestått obligatorisk oppgave og 8 timers skoleeksamen.

Sant 103 (15 sp) *Materialitet: miljø, sted og økonomi*. Kurset dekker både økonomisk antropologi og miljøantropologi, med en hovedvekt på sistnevnte. Pensumlisten er oppdatert og trekker også inn nye debatter i faget. Vurderingsformen er en 8 timers skoleeksamen og obligatorisk oppgave. Jeg har ikke mottatt tilbakemeldinger på dette kurset fra studentene.

3. semester

Sant 104 (15 sp) *Kultur, mening og kommunikasjon*. Kurset er omfattende og dekker blant annet funksjonalistiske perspektiv på religion, strukturalisme, rasjonalitetsdebatten, tolkende tilnærminger, sjamanisme og poststrukturalisme. Med unntak av monografien lagt opp vår 14, er litteraturen stort sett faghistorisk. Vurderingsformen er bestått obligatorisk oppgave og en 8 timers skoleeksamen. Jeg har ikke mottatt tilbakemeldinger på dette kurset fra studentene.

Sant 105 (15 sp) *Makt: uttrykk og løyning*. Kurset gir en bred innføring i politisk antropologi. Lewellens grunnbok komplimenteres av en nyere monografi og et bredt representativt utvalg av antropologiske tilnærminger til studiet av makt, politikk, hegemoni og diskurs. Vurderingsformen er bestått obligatorisk oppgave og en 8 timers skoleeksamen. Jeg har ikke mottatt tilbakemeldinger på dette kurset fra studentene.

4. og 5. semester

Frie studiepoeng og utveksling

6. semester

Sant 215 (15 sp) *Komparativ regional etnografi*. Kurset gir en innføring i den regionale litteraturen i to regioner, i tillegg til en eksplisitt komparativ komponent. To forelesere foreleser over hver sin region og løfter frem hvordan ulike fenomen arter seg i de to regioner. Pensum består av en generell del om muligheter og problem med regional perspektiv og om komparativ metode og generalisering, i tillegg til to bolker med regional litteratur. Dette er krevende, noe også emnerapporten fra vår 2014 fremhever. Jeg kommer tilbake med en egen evaluering av dette kurset i neste rapport, men den ene forelesningen jeg var tilstede på, holdt av professor Kathinka Frøystad, oppfylte kursets mål på en fremragende måte. Foreleser forklarte regionale fenomen og trakk hele tiden tråden tilbake til problemstillinger gjennomgått på tidligere kurs. I tillegg ble studentene trukket med i undervisningen på en svært god måte.

Vurderingsformen er en 8 timers skoleeksamen.

Sant 260 (15 sp) *Bacheloroppgave*. Bachelorgraden avsluttes med at studenten skriver en bacheloroppgave over selvvalgt tema. Undervisningen består av tre forelesninger, et bibliotekskurs og to heldagsseminar. Studentene får tilbakemelding på utkast til tematisk prosjekt, og en halv times veiledning på valgt prosjekt. I tillegg kommenterer de på hverandres presentasjoner og mottar sluttveiledning fem uker før innlevering. I emnerapporten fra vår 2013 pekes det på at det er et skille i motivasjon og utbytte blant de studentene som planlegger å fortsette med mastergrad og de som ikke gjør det. Det pekes også på at studentene kommer noe sent i gang med skriving, slik at læringsutbyttet ved første veiledning ikke er tilstrekkelig. Den planlagte endringen hvor studentene må levere inn første utkast før de får sluttveiledning, synes som en god ide. Vurderingsformen er en bacheloroppgave (ca 6000 ord) og en justerende muntlig eksamen.

Resultater Bachelor

Vår 2014

Sant 102	Oppmeldt	80	Møtt	56	Stryk	1	Snitt	C
Sant 103	Oppmeldt	83	Møtt	57	Stryk	0	Snitt	C
Sant 215	Oppmeldt	34	Møtt	31	Stryk	0	Snitt	B
Sant 260	Oppmeldt	34	Møtt	30	Stryk	0	Snitt	C

Høst 2014

Sant 100	Oppmeldt	77	Møtt	64	Stryk	1	Snitt	C
Sant 105	Oppmeldt	54	Møtt	40	Stryk	1	Snitt	C
Sant 104	Oppmeldt	73	Møtt	50	Stryk	2	Snitt	B
Sant 102	Oppmeldt	3	Møtt	3	Stryk	0	Snitt	C
Sant 103	Oppmeldt	3	Møtt	2	Stryk	0	Snitt	B
Sant 215	Oppmeldt	4	Møtt	0	Stryk	0	Snitt	-

Alle studentene jeg snakket med var fornøyde med måten bachelorprogrammet var bygget opp på. Noen opplevde som sagt overgangen fra Sant 100 til Sant 102 som noe brå. Studentene etterlyste også mer skrivetrening tidlig i studiet. Den siste gruppen jeg snakket med var svært fornøyd med at dette nå var gjort.

Mange studenter etterlyste også mulighet for hjemmeeksamen, og dette ble ofte nevnt i forbindelse med skrivetrening.

Masterprogrammet

1 semester

Sant 301 (20 sp) *Antropologisk kunnskapsproduksjon og etnografisk praksis.*

Dette metodekurset skal gi studentene et teoretisk grunnlag for den antropologiske forskningsprosessen og består av seminar og forelesninger.

Studentene må lever inn en obligatorisk essay som må bestås før en 8 timers skoleeksamen avlegges.

Sant 302 (10sp) *Individuell prosjektutvikling*. Gjennom forelesninger og seminar og veiledning fra individuell veileder utvikler studentene egen skisse til masterprosjekt. Studentene presenterer utkast og får undervisning i forskningsetikk og bibliotekbruk. Prosjektbeskrivelsen vurderes til bestått/ikke bestått av en faglig komite (veileder og en fra stab).

2. semester

Sant 320 (30 sp) *Praktisk metodekurs: antropologisk feltarbeid*. Feltarbeidet på master varer ett semester og er ordnet som eget kurs. Studentene lever en skriftlig feltrapport som bedømmes til stått/ikke bestått.

3. og 4. semester

Sant 350 (60 sp) *Masteroppgave*. Masteroppgaven har et omfang på mellom 30 og 40 000 ord. Deltagelse i skriveseminar er en obligatorisk del av arbeidet med masteravhandlingen.

Resultater Master

Vår 2014

Sant 350	Oppmeldt	17	Møtt	17	Stryk	0	Snitt	B
----------	----------	----	------	----	-------	---	-------	---

Høst 2014

Sant 301	Oppmeldt	14	Møtt	12	Stryk	0	Snitt	B
----------	----------	----	------	----	-------	---	-------	---

Sant 302	Oppmeldt	14	Møtt	12	Stryk	0	Bestått	12
----------	----------	----	------	----	-------	---	---------	----

I forbindelsen med arbeidet har jeg lest et tilfeldig utvalg masteroppgaver, syv stykker, uten på forhånd å vite karakteren. Jeg bedømte en som en klar A, en på grensen A/B, to som B, to som C og en som D. Oppgavene var gitt karakterene 2 x A, 2 x B, 2 x C og 1 x D så det var svært stor grad av enighet bedømmelsene.

Masterstudentene jeg snakket med var svært fornøyd med programmet. Noen pekte på at integreringen mellom sant 301 og sant 302 ikke var god nok: at det var vanskelig å få brukt litteratur fra sant 301 i egen prosjektbeskrivelse. En annen gruppe studenter mente at dette var et mindre problem.

Overgangen fra bachelor til master opplevdes som god, spesielt at de ble oppfordret til å skrive et bacheloressay som kunne peke frem mot en problemstilling i master.

En gruppe som nettopp var ferdig med feltarbeid opplevde den første tiden tilbake som noe ustrukturert. Dette er en problemstilling som tidligere rapporter også har reist. Disse kunne ha ønsket seg noe faste rammer for skrivearbeidet etter tilbakekomst.

De var ellers fornøyde med å måtte skrive feltrapport og opplevde dette som strukturerende for skriveprosessen.

Rekrutering til bachelor og master

Mange lærersteder opplever en nedgang i søknad til sosialantropologi og til samfunnsfag generelt. For UiB sitt vedkommende viser opptakstallene en klar synkende tendens.

Prog	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Ba ant	103	100	68	87	65	62	79	77	79	68
Ba utv	60	65	65	61	70	68	76	48	62	48
MPhil	-	13	-	17	-	20	-	19	-	15
Ma ant	28	27	20	14	19	16	21	22	20	14
År ant	-	-	-	-	28	18	19	23	20	24
År utv	35	21	22	25	21	13	14	15	13	17

Ba ant= Bachelorprogrammet i sosialantropologi, Ba utv= Bachelorprogrammet i utviklingsstudier, MPhil= Masters programme in Anthropology and Development, Ma ant= Masterprogram i sosialantropologi, År ant= Årsstudium i sosialantropologi, År utv= Årsstudium i utviklingsstudier.

Som det går frem av tabellen, er opptaket til både master og bachelor synkende. I 2014 var opptak til masterprogrammet for første gang lavere enn opptaket til MPhil. Det er for tidlig å se om dette er en trend, men antall fullførte på bachelorprogrammet er et uttrykk for rekrutteringsgrunnlaget for master. Også her viser tallene en synkende tendens, om enn mindre entydig: for 2005 var tallet 23, 2006: 40, 2007: 37, 2008: 33, 2009: 34, 2010: 32, 2011: 33, 2012: 20, 2013: 31, 2014: 28.

Samtidig har gjennomsnittlig opptakspoeng for bachelorprogrammet sunket. Tallene er som følger (totalpoeng):

2007: 56,12, 2008: 52,4, 2009: 51,3, 2010: 47,36, 2011: 45,94.

For 2012-2014 er ikke totalpoeng oppgitt, men den synkende tendensen ser ut til å fortsette.

Mer gledelig er det at antallet som har satt antropologi som førstevalg ser ut til å variere, uten den samme synkende tendensen:

2007: 65, 2008: 85, 2009: 72, 2010: 52, 2011: 72, 2012: 59, 2013: 70, 2014: 65

Totalt antall studenter på bachelorprogrammet har derimot sunket:

2007: 160, 2008: 166, 2009: 148, 2010: 148, 2011: 147, 2012: 142, 2013: 141, 2014: 121.

I det følgende vil jeg konsentrerer meg om rekruttering til bachelorprogrammet da dette på sikt også er en forutsetning for rekruttering til masterprogrammet. En gruppe nedsatt av sosialantropologisk institutt i Oslo lagde i 2013 en grundig rapport om rekruttering, med anbefalinger. Rapporten er gjort tilgjengelig for instituttet i Bergen. Selv om rapporten har et fokus på situasjonen i Oslo, er det flere elementer som kan overføres.

Informasjon om studiet

En NIFU-undersøkelse fra 2011 viser at et klart flertall bruker lærerstedets nettsider når de skal orientere seg om mulige studier (7 av 10). I tillegg brukes familie og venner. Presentasjonen av faget på nettsidene er derfor svært viktig i rekrutteringsøyemed.

Her gjør instituttet i Bergen en god jobb, og rapporten trekker nettopp UiB frem som et forbilde. Presentasjonen av faget er oppdatert, konkret og direkte. Fanen 'kva kan du bli' gir eksempler på aktuelle jobbmuligheter. Det siste er viktig: flere av studentene jeg snakket med synes faget var interessant, men lurte på hva de kunne bruke det til, som de sa. Av momenter som kunne vurderes, basert på undersøkelsen fra Oslo er:

- Videosnutter med tidligere studenter
- Vise frem profilerte forelesere, for eksempel lenke fra infosiden til kronikker, intervju etc med stab.
- Kort film om en eller flere av avtalepartnerne til siden om utveksling
- Vurdere klarere titler på emnene: her er situasjonen bedre i Bergen enn i Oslo, men i Oslo forenkles nå titlene til for eksempel 'Økonomisk antropologi', Politisk antropologi' for å klargjøre profil.
- Kort presentasjon av forelesere gjennom film: 60 prosent sa at gode forelesere var avgjørende for studievalg. Derfor er det viktig å vise frem denne ressursen.

Antropologi i skolen

Programfaget sosiologi og sosialantropologi i videregående skole er det største valgfrie faget på videregående. Faget ble innført 2007 og til tross for en liten nedgang i 2013, var det over 10 000 elever som valgte faget. Potensialet burde derfor være stort for rekruttering til bachelorprogrammer i antropologi. Det er flere grunner til at populariteten til faget på videregående ikke slår ut i økt søking til bachelorprogrammer i sosialantropologi, og det vises til rapporten for en grundig gjennomgang.

Det viktigste funnet er at et *mindretall* av bachelorstudentene i Oslo har tatt programfaget, mens statistisk sett burde det vært et klart flertall. De som har tatt programfaget i skolen er derfor *mindre* disponert til å søke antropologi enn de som ikke har tatt programfaget. Rapporten konkluderer med at dette skyldes lærerbøker og stemoderlig behandling av antropologi i forhold til sosiologi. Løsningen på dette problemet må være langsiktig, men ett tiltak som instituttet allerede gjør syns svært fornuftig som en motvekt:

Skolebesøksordning: Vinter 2014/2015 gjennomførte instituttet et rekrutteringsprosjekt, rettet mot videregående skoler i Bergensområdet. Nina Bergheim Dahl besøkte syv skoler før jul og responsen var ifølge rapport overveldende positiv. Interessant at flere lærere gav uttrykk for økt forståelse av antropologi etter besøket. Tiltaket bør absolutt følges opp.

Frafall og relevans

Som nevnt tok flere av studentene på bachelorprogrammet opp spørsmålet om arbeidslivsrelevans. Mange gav uttrykk for at faget var interessant men at de var urolige for fremtidige jobbmuligheter, og at dette var en årsak til at de vurderte å slutte på programmet. Før å bøte på dette ble det holdt et informasjonsmøte i forlengelsen av Sant100 forelesningen 4 november 2014, hvor førstekonsulent Wenche Iversen informerte om videre løp på bachelor, utvekslingsmuligheter, overgang til master og karaktergrense for dette, samt videre karrieremuligheter. Her brukte hun eksempler fra sitt eget kull, og de antropologene som var i salen (blant annet meg), og viste mangfoldet av mulige karriereveier, fra UDI til privat

næringsliv, organisasjoner og forskning. Et klart flertall av de oppmøtte studentene (ca 40) sa de ville fortsette til 102.

Dette er et tiltak som bør videreføres.

Knut G Nustad (sign)